

Львівський державний університет фізичної культури
(повне найменування вищого навчального закладу)
Кафедра анатомії та фізіології

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Вікова анатомія та фізіологія
(шифр і назва навчальної дисципліни)
галузь знань 22 – Охорона здоров'я
(шифр і назва галузі знань)
спеціальність 227 – Фізична терапія, ерготерапія
(шифр і назва спеціальності)

2018 – 2019 рік

Робоча програма Вікова анатомія і фізіологія _____ для студентів

(назва навчальної дисципліни)

за напрямом підготовки 227 – фізична терапія, ерготерапія
„27” серпня 2018 року – 14 с.

Розробники: (вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)
доц. Вовканич Л.С.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри
анатомії та фізіології

Протокол від. “27” серпня 2018 року № 1

Завідувач кафедри анатомії та фізіології

_____
(Вовканич Л.С.)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

“27” серпня 2018 року

© ЛДУФК, 2018 рік

© Вовканич Л.С., 2018 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 22 – охорона здоров'я (шифр і назва)	Нормативна	
	Напрямок підготовки 227 – фізична терапія, ерготерапія (шифр і назва)		
Модулів – 1	Спеціальність (професійне спрямування): – немає	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		2018-й	2019-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання <u>немає</u> (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		–	2-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 8 самостійної роботи студента – 12	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Лекції	
		–	8 год.
		Практичні, семінарські	
		—	8 год.
		Лабораторні	
		–	–
		Самостійна робота	
		–	74 год.
Індивідуальні завдання:			
— год.			
Вид контролю: залік			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 22%

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: забезпечення майбутніх фахівців-фізіотерапевтів та ерготерапевтів необхідними знаннями про основні закономірності розвитку організму людини, а також про анатомо-фізіологічні особливості організму дітей дошкільного та шкільного віку, дорослих людей, та осіб літнього і старечого віку.

Завдання:

- дати необхідні знання анатомо-фізіологічних особливостей осіб різного віку;
- сформулювати розуміння основних біологічних закономірностей розвитку організму;
- дати майбутнім фахівцям-реабілітологам основи підходу до використання знань морфо-функціональних особливостей організму людини на різних етапах її розвитку при організації учбово-виховної роботи та діяльності під час застосування методик фізичної реабілітації.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- основні біологічні закономірності росту та розвитку організму людини;
- анатомо-фізіологічні особливості осіб різного віку;
- особливості застосування методик фізичної реабілітації у різних вікових групах.

вміти:

- аналізувати морфологічні та функціональні показники організму осіб різного віку та виявляти їхні відхилення від нормативних значень;
- враховувати вікові особливості організму людини під час здійснення контролю функціонального стану пацієнта під час проведення фізичної реабілітації;
- використовуючи знання вікових особливостей розвитку організму людини та результати медичного обстеження оцінювати рівень фізичного розвитку, фізичної підготовленості ;
- на основі знань вікової динаміки розвитку рухових якостей людини вміти визначити рівень їхнього розвитку і порівнювати цей рівень з віковими нормативами;
- конкретизувати загальні завдання навчання руховим діям у залежності від віку пацієнта.
- визначити рівень розвитку рухових якостей осіб різного віку та порівнювати їх з належним рівнем розвитку.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Вступ у “Вікову анатомію і фізіологію”. Основні етапи розвитку організму людини. Анатомо-фізіологічна характеристика осіб дошкільного, молодшого шкільного та середнього шкільного віку.

Тема 1.

Вступ у вікову анатомію і фізіологію. Предмет вікової анатомії та фізіології. Завдання вікової анатомії та фізіології. Зв'язки вікової анатомії та фізіології з іншими науками медико-біологічного циклу. Особливості методологічних підходів вікової анатомії і фізіології. Історія вікової фізіології. Загальна характеристика закономірностей індивідуального розвитку. Схеми вікової періодизації онтогенезу людини.

Тема 2.

Основні етапи формування організму людини у пренатальний період. Анатомо-фізіологічні особливості новонароджених. Характеристика основних етапів пренатального онтогенезу. Розвиток нервової, серцево-судинної, дихальної систем та опорно-рухового апарату людини у пренатальний період. Фізіологічні особливості серцево-судинної, дихальної систем новонароджених. Особливості опорно-рухового апарату новонароджених. Функціональні особливості нервової системи новонароджених. Роль генних та хромосомних порушень у розвитку патологій. Вплив шкідливих факторів на розвиток людини.

Тема 3.

Анатомо-фізіологічні особливості нервової системи та опорно-рухового апарату дітей переддошкільного та дошкільного віку. Морфологічні та функціональні особливості нервової системи дітей дошкільного віку. Особливості процесів вищої нервової діяльності. Морфофункціональні особливості опорно-рухового апарату дітей дошкільного віку. Процеси зміни будови та розмірів кісток, осифікації скелету. Морфологічні та функціональні особливості м'язів. Рухова активність дітей дошкільного віку.

Тема 4.

Анатомо-фізіологічні особливості серцево-судинної та дихальної системи дітей переддошкільного та дошкільного віку. Вікові зміни у системі крові. Особливості серцево-судинної та дихальної систем дітей дошкільного віку. Морфологічні зміни та основні функціональні параметри серцево-судинної системи. Морфологічні зміни та основні функціональні параметри дихальної системи. Особливості обміну речовин та енергії у дітей дошкільного віку.

Тема 5.

Анатомо-фізіологічна характеристика дітей молодшого та середнього шкільного віку. Загальні закономірності росту і розвитку дітей і підлітків. Фізіологічна характеристика процесів статевого дозрівання. Стадії статевого дозрівання. Зміни гормонального балансу під час статевого дозрівання.

Акселерація та ретардація процесів статевого дозрівання. Вища нервова діяльність дітей і підлітків, вплив на неї процесів статевого дозрівання. Морфофункціональні особливості опорно-рухового апарату дітей і підлітків. Зміни у скелеті голови, тулуба, кінцівок. Морфологічні та функціональні особливості м'язів. Рухові якості дітей та підлітків (швидкість, спритність, гнучкість, сила, витривалість). Вплив процесів статевого дозрівання на рухові якості.

Тема 6.

Особливості серцево-судинної та дихальної систем дітей молодшого та середнього шкільного віку. Морфологічні зміни та основні функціональні параметри серцево-судинної системи та у системі крові. Морфологічні зміни та основні функціональні параметри дихальної системи. Особливості функціонування вегетативних систем у зв'язку з процесами статевого дозрівання. Вплив фізичних навантажень на функціонування вегетативних систем дітей і підлітків. Функціональні особливості системи травлення, виділення та обміну речовин та енергії дітей і підлітків. Процеси адаптації дітей та підлітків до факторів оточуючого середовища.

Тема 7.

Анатомо-фізіологічна характеристика осіб старшого шкільного віку. Морфологічні та функціональні особливості нервової системи осіб старшого шкільного віку. Вища нервова діяльність. Характеристика процесів аналітико-синтетичної діяльності, сили, зрівноваженості, лабільності нервових процесів, пам'яті, емоцій, другої сигнальної системи. Морфофункціональні особливості опорно-рухового апарату осіб старшого шкільного віку. Зміни у скелеті голови, тулуба, кінцівок. Фізіологічні особливості вегетативних функцій осіб старшого шкільного віку. Морфологічні зміни та основні функціональні параметри серцево-судинної системи. Морфологічні зміни та основні функціональні параметри дихальної системи. Вплив фізичних навантажень на функціонування вегетативних систем. Рухові якості (швидкість, спритність, гнучкість, сила, витривалість).

Змістовий модуль 2. Анатомо-фізіологічні особливості осіб літнього та старечого віку.

Тема 1.

Основні закономірності старіння організму людини. Поняття про старість і старіння. Основні закономірності процесів старіння. Основні групи теорій геронтогенезу.

Тема 2.

Анатомо-фізіологічна характеристика серцево-судинної, дихальної систем та крові організму осіб літнього та старечого віку. Вікові особливості крові. Вікові особливості серцево-судинної системи, морфологічні та функціональні зміни серця та судин, а також регуляції їх діяльності. Вікові особливості дихальної системи. Морфологічні та

функціональні зміни у апараті зовнішнього дихання. Вплив змін у серцево-судинній та дихальній системах на рухові якості осіб літнього і старечого віку.

Тема 3.

Анатомо-фізіологічна характеристика опорно-рухового апарату, ЦНС, ВНД та рухових якостей осіб літнього та старечого віку. Вікові зміни у кістковій системі осіб літнього та старечого віку. Морфофункціональні зміни скелетної мускулатури осіб старших вікових груп. Анатомічні та функціональні особливості центральної та периферичної нервової систем осіб літнього та старечого віку. Зміни процесів вищої нервової діяльності осіб старших вікових груп. Особливості рухових якостей осіб літнього та старечого віку.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7
Модуль 1						
Змістовий модуль 1.						
Вступ у “Вікову анатомію і фізіологію”. Основні етапи розвитку організму людини. Анатомо-фізіологічна характеристика осіб дошкільного, молодшого шкільного та середнього шкільного віку.						
1	2	3	4	5	6	7
Тема 1. Вступ у вікову фізіологію.	4	2	-	2	-	-
Тема 2. Основні етапи формування організму людини у пренатальний період. Анатомо-фізіологічні особливості новонароджених. Роль спадковості та середовища у розвитку організму людини.	14	-	-	-	-	14
Тема 3. Анатомо-фізіологічні особливості нервової системи та опорно-рухового апарату дітей переддошкільного та дошкільного віку.	12	1	-	1	-	10
Тема 4. Анатомо-фізіологічні особливості серцево-судинної та дихальної системи дітей переддошкільного та дошкільного віку.	12	1	-	1	-	10
Тема 5. Анатомо-фізіологічна характеристика дітей молодшого та середнього шкільного віку.	10	1	-	1	-	8
Тема 6. Особливості серцево-судинної та дихальної систем дітей молодшого та середнього шкільного віку.	10	1	-	1		8

Тема 7. Анатомо-фізіологічна характеристика осіб старшого шкільного віку.	8	-	-	-		8
Разом за змістовим модулем 1	70	6	-	6	-	58
Змістовий модуль 2. Анатомо-фізіологічні особливості осіб літнього та старечого віку.						
1	2	3	4	5	6	7
Тема 1. Основні закономірності старіння організму людини.	8	-	-	-	-	8
Тема 2. Анатомо-фізіологічна характеристика серцево-судинної, дихальної систем та крові організму осіб літнього та старечого віку.	6	1	-	1	-	4
Тема 3. Анатомо-фізіологічна характеристика опорно-рухового апарату, ЦНС, ВНД та рухових якостей осіб літнього та старечого віку.	6	1	-	1	-	4
Разом за змістовим модулем 2	20	2	-	2	-	16
Усього годин	90	8	-	8	-	74

5. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Вступ у вікову фізіологію.	2
2.	Анатомо-фізіологічна характеристика дітей дошкільного віку.	2
3.	Анатомо-фізіологічна характеристика дітей шкільного віку.	2
4.	Анатомо-фізіологічна характеристика осіб літнього та старечого віку.	2
	Разом	8

6. Теми семінарських та практичних

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Вступ у вікову фізіологію. Об'єкт, предмет, методи та завдання вікової фізіології.	2
2.	Фізіологічні особливості функціонування основних фізіологічних систем організму дітей дошкільного віку	2
3.	Основні закономірності росту та розвитку, фізіологічні особливості організму дітей і підлітків.	2
4.	Основні закономірності процесу старіння. Морфо-функціональні особливості організму осіб літнього та старечого віку.	2
	Разом	8

7. Теми лабораторних занять – немає**8. Самостійна робота**

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Підготовка до семінарських занять	8
2.	Підготовка до підсумкового тестування	8
	Питання, що виносяться на самостійне опрацювання:	
3.	Роль спадковості та середовища у розвитку організму людини.	6
4.	Особливості пренатального етапу розвитку.	8
5.	Фізіологічні особливості новонароджених.	6
6.	Особливості функціонування аналізаторів у дітей дошкільного віку.	6
7.	Особливості функціонування системи травлення та обміну речовин і енергії у дітей дошкільного віку.	6
8.	Вікові особливості обміну речовин і енергії у дітей та підлітків.	6
9.	Особливості адаптації дітей та підлітків до факторів оточуючого середовища.	6
10.	Фізіологічні особливості осіб старшого шкільного віку.	6
11.	Поняття про геронтогенез. Основні закономірності та теорії геронтогенезу.	8
	Разом	74

9. Індивідуальні завдання – немає**10. Методи навчання**

Словесні (лекції, пояснення, інструктаж), наочні (ілюстрація, демонстрація, спостереження), практичні (семінарські заняття).

11. Методи контролю

Усне опитування, виконання завдань практичних робіт, тестових контрольних, розв'язання ситуаційних задач, вивчення тем самостійних робіт.

**12. Розподіл балів, які отримують студенти
Схема оцінювання змістовного модуля 1**

Види роботи	Успішність	Бали
Усне опитування (середня оцінка)	3,0-3,9	6-7
	4,0-4,5	8-9
	4,6-5,0	10
Оформлення самостійних робіт (кількість)	3-4	16-17
	5-6	18-19
	7-8	20
Підсумкове тестування (кількість правильних відповідей)	12-14	16-21
	15-17	22-26
	18-20	27-30
Сума балів та оцінка за модуль	"3"	37-44
	"4"	45-54
	"5"	55-60

Мінімальна кількість балів, за якою модуль вважають зданим – 37 балів (61%).

Схема оцінювання змістовного модуля 2

Види роботи	Успішність	Бали
Усне опитування (середня оцінка)	3,0-3,9	4-5
	4,0-4,5	6-7
	4,6-5,0	8
Оформлення самостійних робіт (кількість)	0	0
	1	2
Підсумкове тестування (кількість правильних відповідей)	12-14	16-21
	15-17	22-26
	18-20	27-30
Сума балів та оцінка за модуль	"3"	24-30
	"4"	31-35
	"5"	36-40

Мінімальна кількість балів, за якою модуль вважають зданим – 24 балів (61%).

Приклад оцінювання для заліку (за підсумками 1-го та 2-го модулів)

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою для заліку
90 – 100	A	зараховано
82-89	B	
75-81	C	
68-74	D	
61-67	E	
35-60	FX	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

3. Методичне забезпечення

1. Мультимедійні презентації.
2. Табличний фонд.

14. Рекомендована література

Базова

1. Аносов І.П. Вікова фізіологія з основами шкільної гігієни: підручник / Аносов І.П., Хоматов В.Х., Сидоряк Н.Г., Станішевська Т.І., Антоновська Л.В. – Мелітополь: ТОВ «Видавничий будинок ММД», 2008. – 433 с.
2. Безруких М.М. Возрастная физиология (физиология развития ребенка) / Безруких М.М., Сонькин В.Д., Фарбер Д.А. – М.: Академия, 2002. – 416 с.
3. Безруких М.М. Возрастная физиология (физиология развития ребенка) / Безруких М.М., Сонькин В.Д., Фарбер Д.А. – М.: Академия, 2009. – 512 с.
4. Вовканич Л.С. Біологічний вік людини: теоретичний та методичний аспекти / Вовканич Л.С. – Львів, Сполом, 2009. – 92 с.
5. Ермолаев Ю.А. Возрастная физиология. / Ермолаев Ю.А. – М.: СпортАкадемПресс, 2001. – 444 с.
6. Любимова З. В. Возрастная физиология: учебник для студентов вузов: В 2-х частях. Часть 2 / Любимова З. В., Маринова К. В., Никитина А. А. – Владос, 2008 – 240 с.
7. Маруненко І.М. Анатомія і вікова фізіологія з основами шкільної гігієни. Навчальний посібник. / Маруненко І.М. – Професіонал, 2006. – 480 с.
8. Маруненко І.М. Анатомія і вікова фізіологія з основами шкільної гігієни / Маруненко І.М. – К.: Професіонал, 2004. – 480 с.
9. Никитина А. А. Возрастная физиология: учебник для студентов вузов: В 2-х частях. Часть 1 / Никитина А. А. , Любимова З. В., Маринова К. В. – Владос, 2003 – 304 с.
10. Тарасюк В.С. Ріст і розвиток людини / В. С. Тарасюк., Г.Г.Титаренко, І.В.Паламар, Н.В.Титаренко – К. : Здоров'я, 2002. – 270 с.
11. Тарасюк В.С. Ріст і розвиток людини. / В. С. Тарасюк. – К. : Медицина, 2008. – 400 с.
12. Хрипкова А. Г. Возрастная физиология и школьная гигиена / Хрипкова А. Г., Антропова М. В., Фарбер Д. А. – М.: Просвещение, 1990. – 319 с.

Допоміжна

1. Биология старения / Руководство по физиологии. – Л.: Наука, 1982 – 616 с.
2. Биология: В 3-х т. Т.1: Пер. с англ. / Под. ред. Р.Сопера. – М.: Мир, 1990. – 368 с.
3. Биология: В 3-х т. Т.2: Пер. с англ. / Под. ред. Р.Сопера. – М.: Мир, 1990. – 368 с.
4. Ванюштин Б.Ф. Молекулярно-генетические механизмы старения / Ванюштин Б.Ф., Берышев Г.Д. – М.: Медицина, 1977. – 296 с.
5. Вовканич Л.С. Біологічний вік людини / Л.С.Вовканич. – Л.: Сполом, 2009. – 92 с.

6. Возрастная физиология / Руководство по физиологии. – Л.: Наука, 1975 – 690 с.
7. Волоков Л.В. Физические способности детей и подростков / Волоков Л.В. – К., 1981. – 120 с.
8. Гериатрия: Учебное пособие. – М.: Медицина, 1990. – 240 с.
9. Котова С. Возрастная физиология и анатомия человека: учебное пособие / Котова С., Бессчетнова О. В. – Балашов: Изд-во «Фомичев», 2006. – 220 с.
10. Красноперова Н.А. Возрастная анатомия и физиология / Красноперова Н.А. – Владос, 2012. – 214 с.
11. Любимова З.В. Возрастная физиология: учебник для студентов вузов: В 2-х частях. Часть 2 / Любимова З.В., Маринова К.В., Никитина А. А. – Владос, 2003 – 304 с.
12. Маруненко І.М. Анатомія і вікова фізіологія з основами шкільної гігієни. Навчальний посібник / Маруненко І.М. – Професіонал, 2006. – 480 с.
13. Мачерет Е.А., Замостян В.П., Лисенюк В.П. Старение и двигательные возможности. – К., 1985. – 176 с.
14. Прищепа И.М. Возрастная анатомия и физиология. Учебное пособие / Прищепа И.М. – ООО «Новое знание», 2006 – 416 с.
15. Сапин М.Р. Анатомия и физиология детей и подростков: Учеб. пособие для студ. пед. вузов. / Сапин М.Р., Брыскина З.Г. – М.: Издательский центр «Академия», 2000. – 456 с.
16. Солодков А.С. Физиология человека. Общая. Спортивная. Возрастная / Солодков А.С., Сологуб Е.Б. – М.: Терра-Спорт: Олимпия Пресс 2001 – 520 с.
17. Сухарев А.Г. Здоровье и физическое воспитание детей и подростков. – М.: Медицина, 1991. – 272 с.
18. Тарасюк В.С. Ріст і розвиток людини / В. С. Тарасюк. – К. : Медицина, 2008. – 400 с.
19. Физиология плода и детей / Под ред. В.Д.Глебовского. – М., 1988. – 224 с.
20. Физиология ребенка раннего возраста / Под ред. З.Н.Коларовой, И.В.Гатеева. – София, 1971. – 406 с.
21. Физиология человека / Под. ред. М.В.Зимкина. – М, Физкультура и спорт. – 1975. – 213 с.
22. Фізіологія людини / За ред. д.б.н. І.С.Кучерова. – К.: Вища школа, 1981. – 284 с.
23. Хрипкова А.Г. Возрастная физиология / Хрипкова А.Г. – М.: Просвещение, 1978. – 287 с.

15. Інформаційні ресурси

1. Фонд навчальної літератури бібліотеки ЛДУФК.
2. Методичні розробки для самостійної роботи.
3. Електронні та паперові примірники текстів лекцій з дисципліни "Вікова фізіологія"
4. Ресурси Інтернет.

16. Залікові вимоги

1. Предмет та об'єкт вікової анатомії і фізіології. Основні завдання вікової анатомії і фізіології.
2. Основні історичні етапи розвитку вчення про вікові особливості організму людини.
3. Зв'язки вікової анатомії і фізіології з іншими науками медико-біологічного циклу. Особливості методичних підходів вікової анатомії і фізіології.
4. Загальна характеристика закономірностей індивідуального розвитку.
5. Схеми вікової періодизації онтогенезу людини.
6. Календарний (паспортний) і біологічний вік. Критерії біологічного віку. Акселерація і ретардація.
7. Процеси передачі та реалізації спадкової інформації. Спадковість і мінливість. Спадковий апарат клітини.
8. Вплив спадковості та середовища на розвиток організму.
9. Спадкові патології розвитку. Роль генних та хромосомних порушень.
10. Характеристика основних етапів пренатального онтогенезу.
11. Розвиток нервової системи людини у пренатальний період
12. Розвиток серцево-судинної людини у пренатальному періоді.
13. Розвиток дихальної систем людини у пренатальному періоді.
14. Розвиток опорно-рухового апарату людини у пренатальний період.
15. Фізіологічні особливості крові та серцево-судинної системи новонароджених та немовлят.
16. Фізіологічні особливості дихальної системи новонароджених та немовлят.
17. Фізіологічні особливості кісткової та м'язової системи новонароджених та немовлят.
18. Морфологічні та функціональні особливості нервової системи дітей дошкільного віку.
19. Морфофункціональна характеристика опорно-рухового апарату дітей дошкільного віку.
20. Рухова активність дітей дошкільного віку.
21. Особливості серцево-судинної та дихальної систем дітей дошкільного віку.
22. Особливості функціонування аналізаторів у дітей дошкільного віку.
23. Особливості функціонування систем травлення та виділення дітей дошкільного віку.
24. Морфологічна та фізіологічна характеристика процесів статевого дозрівання.
25. Морфологічні та функціональні особливості нервової системи та органів чуття дітей і підлітків.
26. Вища нервова діяльність дітей і підлітків.
27. Морфофункціональні особливості опорно-рухового апарату дітей і підлітків.
28. Особливості серцево-судинної та дихальної систем дітей і підлітків.
29. Рухові якості дітей та підлітків (швидкість, спритність, гнучкість, сила, витривалість).
30. Функціональні особливості системи травлення та виділення дітей і підлітків.
31. Процеси адаптації дітей та підлітків до факторів оточуючого середовища
32. Вища нервова діяльність осіб старшого шкільного віку.

33. Морфофункціональні особливості опорно-рухового апарату осіб старшого шкільного віку.
34. Фізіологічні особливості вегетативних функцій осіб старшого шкільного віку.
35. Рухові якості (швидкість, спритність, гнучкість, сила, витривалість) осіб старшого шкільного віку.
36. Поняття про старість і старіння. Теорії геронтогенезу.
37. Генетичні теорії геронтогенезу. Нейроендокринні теорії геронтогенезу.
38. Особливості системи крові та серцево-судинної системи людей літнього і старечого віку. Вплив фізичної активності.
39. Морфо-функціональні зміни у дихальній системі осіб літнього і старечого віку. Вплив фізичної активності.
40. Морфологічні та функціональні особливості нервової системи осіб літнього і старечого віку.
41. Вікові зміни у процесах вищої нервової діяльності осіб літнього і старечого віку.
42. Морфологічні та функціональні особливості опорно-рухового апарату осіб літнього та старечого віку.

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами і критерії оцінювання

Сума балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ECTS	Значення оцінки ECTS	Критерії оцінювання	Оцінка за національною шкалою	
				екзамен	залік
90-100	A	відмінно	Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили	відмінно	зараховано
82-89	B	дуже добре	Студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	добре	
75-81	C	добре	Студент вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок		
68-74	D	задовільно	Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих	задовільно	
61-67	E	достатньо	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні		
35-60	FX	незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю	Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу	незадовільно	не зараховано
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням залікового кредиту	Студент володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів		